

הפטרה לשבת ראש חודש
ישעיה ס"ו

א. שולח כלילות

- (1) מה הם העיונות המשותפים לפרקנו ולפדק הקודם לו (ס"ה)?
- (2) רבים מוצאים כמה רעיונות משותפים בפרקנו עם רעיונות שבסדמור' חול'ט' נ' נ"א, אלו הם?
- (3) לדעת כמה מפרשים חוזרת הנבואה האחרונה שבספר ישעיה בפסוקיה הראשונים על הנאמר בנבואה הראשונה שבספר ישעיה, פרק א' י"א-ט"ו, ואלו לדעת שד"ל "אין הפסוקים האלה (ב' - ג') דומים בענינם לנאמר בישעיה א' "למ לי רוב זבחיכם..."
- נסה להכריע בין שתי הדעות.

א.ב. מחנך דברי המדרש

ויקרא רבה כ"ב

(ויקרא י"ז ג') "איש איש מביח ישראל אסור יטחט טור או כבש או עז במחנה או אשר יטחט מחוץ למחנה ואל פתח אוהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' דם יטחט לאיש ההוא דם טפן..." הוא הוא דכחיב (ישעיה ס"ו) "שוחט השור מכה איש, זובח שה עורף כלב, מעלה מנחה דם חזיר, מזכיר לבונה מברך און".

ר' יוחנן ור' שמעון בן-לקיט. ר' יוחנן אומר: כל מי שגזול את חברו שוה פרוטה מעלין עליו כאלו הורגו. ואיה ליה קריין סגין (ויש לו כראיה להכריז - מקראות רבים) "שוחט השור - מכה איש"; (יחזקאל י"ט) "וילמד לטרף טרף - אדם אכל"; (משלי א') "בן ארחות כל בוצע בצע - את נפס בעליו יקח"; (יואל ד') "מחמס בני יהודה אשר טפכו דם נקי בארצם"; (שמואל ב' כ"א) "ויאמרו (דגבעונים) אל המלך: האיש אשר כלנו ואשר דמה לנו נשמדנו מהתיצב בכל גבול ישראל" וכי הוא הרגו או דמה להן? אלא ע"י שהחריב נוב עיר הכהנים שהיתה מספקת להם מזונות מעלה עליו הכתוב כאלו הורגו. וריש לקיש היה מטרס קרייא: מכה איש - שוחט השור, עורף כלב - זובח השם; דם חזיר - מעלה מנחה; מברך און - מזכיר לבונה; גם המה בחרו בדרכיחם.

(פירוש מהרז"ו למדרש רבה: ריש לקיש דורש על פי מדה ממוקדם שהוא מאוחר בענין, מה שנקרא אצל מפרשים "סרסו ופרשהו": מכה האיש דומה בענינו לשוחט שור... וכמו שאמר בסוף המקרא, גם המה בחרו... ובשקוציהם נפסם חפצה" כאלו היו עושים מצוות).

- (1) כיצד מפרש ר' יוחנן את פסוקנו - עד שמצא בו סעד לדברנו?
- (2) כיצד מצא בפסוקים ביחזקאל וביואל סעד לדברינו?
- (3) מה הביא את ריש לקיש לפרש פסוקנו ע"י סרוס?
- (4) מה ראו שני החכמים לדרוש פסוקנו בקשר לפסוק ויקרא י"ז ג'?

ג. ג' שוחט השור מכה איש זובח השם עורף כלב
מעלה מנחה דם חזיר מזכיר לבונה מברך און

רש"י... אבל עתה אין לי הפץ בכס שהרי שוחט השור הכה את בעליו וגזלו ממנו, לפיכך זובח העורף דומה לפני כעורף הכלב והמעלה מנחה הרי הוא שקץ לפני דם חזיר.

מזכיר לבונה: המקטיר לבונה כמו "אזכרתה" (ויקרא ה' י"ב) "והיתה ללחם לאזכרה".

מברך און: לשון "ברכה" נופל בחטובה שהיא להקבלת פנים, כמו (בר' ל"ג) "קח נא את ברכתי אשר הובאת לך"; (מלכים ב' י"ח ל"א) "עשו אתי ברכה וצאו אלי".

מברך און: מתסיר אונס - זהו פרושו.

ר"ק שוחט שור: אמר: מי שישחוט השור להקריבו לפני והוא ברשעו, הרי אני חושב אותו בשחטו דבור כאלו מכה איש ומת, וכן זובח השם להקריבו כאלו עורף כלב להקריבו לפני, וכן מעלה מנחה לפני כאלו מעלה דם שחי לפני... וכן מזכיר לבונה כאלו מברך און ודבר שוא לפני, כלומר גזל שהוא און ושוא.

ד"ה מזכיר: מקטיר, כמו "אזכרתה לה'".

"מברך: הביא מנחה כמו (בר' ל"ג) "קח נא את ברכתי" שענינו - מנחת.

באר ד"ה שוחט השור: כלומר: הרי זה ירצה לפני? אם על מזבחי ישחט שור ועל מזבח האילים זובח גם אדם? ואם הוא מקריב שם לשמי, ועורף כלב לשם עבוד זרה, מעלה מנחה על שולחני הטהור, ומעלה דם חזיר על במח הטיקוצים. ד"ה מזכיר לבונה לפני ומברך און - סם עבודה זרה, ע"ד הכתוב (סמאל א' ט"ו) "ואון ותדמים הפצר". הנה בזה יחולל שמי שתי פעמים: (א) במה שיתן כבודי לפסילים, (ב) במה שיטחית כונת הקרבן ויחשוב בלבו לתת לו שוחד בהם, כאשר יתן לאלילים.

שד"ל ... והנה ידוע כי עובדי ע"ז בהיותם מאמינים בהבלי אלוהות לא היו מרחקים ולא נמנעים מהעלות עולות וזבחים גם לה' במקדשו; על כן ישעיה אומר כנגדם: "השמים כסאי והארץ הדום רגלי" ואין חוכלו אתם לבנות לך בית ומה חוכלו לתת לי. שלא יהיה שלי, והלא חבינו שמה שאני רוצה בעולות וזבחים אינו אלא, להיותי מקבל חסות השבים והנכנעים לפני, "ואל זה אביס אל עני ונכה רוח וחרד אל דברי", ועתה אין הדבר כן, כי שוחט השור לעולה לפני הוא גם כן מכה איש, וזובח הששה הוא גם כן עורף כלב לעבודה זרה, ומי שהוא מזכיר ומקטיר לבונה לפני הוא גם כן מברך האלילים שהם און וחבל.

(1) כמה פרשים סונים (עקרונית) ניתנים בזה לפסוקנו ומה ההבדל ביניהם.

(2) האם מסכים אחד הפרושים לדעת אחד משני האמוראים שבטלה ב.

(3) לפי כי מן הפרושים הג"ל היו ישראל "פוסחים על שתי הסעיפים" כדברי אליהו (מלכים א' י"ח כ"א)?

(4) מה פירוש המלה "מחשיר" בדבר ויש"י?

(5) כיצד מתסר פסוקנו לקורמו וכיצד לפסוק שלאחריו?

ה. אמרו אח"כ שונאים מנדיכם למען שמי יגדל ה' ונראה בשמחתכם והם יבושו. זונות דעת הפרושים בפסוק זה רביחוד בשאלה, במה פותחים ובמה מסתיימים דברי "אחיכם שונאים מנדיכם" והנה הפסוקים מועתקים בסמני פסוק לפי אחרות מדעות זמפרושים.

(א) אמרו אח"כ שונאים מנדיכם: "למען שמי יגדל ה'" ונראה בשמחתכם והם יבושו.

(ב) אמרו אחיכם שונאים מנדיכם: "למען שמי יגדל ה'" ונראה בשמחתכם והם יבושו.

(ג) אמרו אח"כ שונאים מנדיכם למען שמי: "יגדל ה'" ונראה בשמחתכם והם יבושו.

(ד) שד"ל: עתה מדבר עם הסוברים שהיו בדורו ואמר להם: הנה ידעתי כי אחיכם שונאים והם פושעי ישראל שהזכיר למעלה (ט"ה ה') הם אומרים לכם דרך לעג: יראה ה' את כבודו ואת גדלו למען שמו, באופן שנראה אתכם, עבדיו, בשמחה ובטוב לבב: ואנחנו נבוש, אלא שהאל בהזכירו דברי הרשעים שנה ואמר "והם יבושו".

דוד ילין חקרי מקרא: השונאים המחגרים בכח קוראים בבטול ובהחול: הכה נראה אין יכבד ה' למען שמו שלא יחולל, הכה ונראה בשמחתכם ואנחנו נבוש! ובא "הט יבושו" במקום "ואנחנו נבוש" מפני שאינם הפצים להוציא מפייהם "ואנחנו נבוש".

א. לאיזה פסוק משלושת דרכי הפיסוק דלעיל מתאימים שני הפרושים?

ב. מהו ההבדל - הדק - בין שני הפרושים האלה?

א. ג. היכן מצוינו דבור בגוף שלישי במקום בגוף ראשון בחזרה?

(ו) ויש"י: בגדולתנו הקבה"ו מתכבד, שאנו קרובים לו יותר, והנביא אומר: אבל לא כך הוא כדברילם, כי בשמחתכם נראה והם (המנדים) יבושו.

לאיזה פיסוק מדרכי הפיסוק דלעיל מתאים פרושו?

(ז) לפי איזו מתפישות הפסוק הנ"ל דומה פסוקנו לדברי ישעיה ה' י"ט: האומרים: יטהר יחיש מעשהו למען נראה וחקרב ותבואה עצה קדוש ישראל ונדעה.

(ח) במה יש לראות בפסוק י"ח:

ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי

חשובת ה' לדברי המנדים שבפסוקנו?

הידועים לך עוד מקומות בספר ישעיה שבהם מצטט הנביא את דברי הרשעים כדבור ישיר? מהם הכח וההשפעה של אמצעי ספרותי זה?

וח המסומנות א קשות והמסומנות אא קשות ביותר, יפתור כ"א לפי הבנתו.

ח וגם חשובות יש לשלוש לנחמה ליבוביץ, קריה-משה, ירושלים.